

ŠAJĀ NUMURĀ:

- Žurnāla "Latvijas Lopkopis" jūlija numurā 2
- Sarunu festivālā LAMPA – pirmo reizi arī Lauku telts 2
- Personālservitūts par labu fiziskajai personai 4
- Stiprinot jauniešus, tiek stiprinātas Latvijas lauku kopienas . 6
- Kā klājas persikiem mūsu dārzos? 8
- Izstrādā mācību programmu par salmonelozes paraugu ņemšanu mājputniem 9
- Anna no Litenes un viņas laimes pakaviņi 10
- Lauksaimniekiem ir iespēja saņemt atbrīvojumu no autoceļu lietošanas nodevas maksāšanas 11
- Kā rīkoties meža īpašniekam, ja vējš izposta mežu. 12
- Ja vētras laikā atrodaties mežā 12
- Rietumos – par daudz mitruma, austrumos – sausums 13
- Reģistrē pilsoņu iniciatīvas pret mājlopiem un par godīgu pārtikas marķējumu 13
- Publicēts jauns ieteikumu kopums ES pārtikas piegādes ķēžu darbībai krīzēs 13
- Svarīgākie datumi, kurus lauku uzņēmējs nedrīkst aizmirst 2024. gada septembrī. 14
- Mājražošana, kas sākas ar eksperimentu 15



PAR PERSIKU AUDZĒŠANU LATVIJĀ - 8. LPP.

Foto: Māris Narvītis

AKTUALITĀTES

LATVIJĀ VĒTRA SABOJĀ CERĪBAS UZ LABU RAŽU

Lai gan ražas novākšanu lauksaimnieki šogad varēja uzsākt desmit dienas agrāk, nekā ierasts, tomēr jūlijs atnāca ar izaicinājumiem: karstās dienas mijās ar lietusgāzēm un vētru, kad Bauskas novadā jau 11. jūlijā plosījās postošs pērkona negaiss, sasniedzot vēja ātrumu 29 m/s un radot plašus postījumus laukos, sasitot labību veldrē un izsitot rapsi, tāpat noraujot mājām jumtus un izgāžot kokus. 13. jūlijs atnāca ar virpuļviesuli Olainē, kas bojāja sējumus un iznīcināja saules parku.

Savukārt 28. un 29. jūlija ekstremālie laika apstākļi un meteoroloģiskā situācija lauksaimniekiem bija kaut kas nepieredzēts. Nokrišņu daudzums, kas nolija 12 stundu laikā Zemgalē – Jelgavā, Olainē – bija vairāk nekā 200 mm, Vircavā 170 mm, Elejā, Vīlcē un Bauskā 150 mm, Rīgā un Ogrē 120 mm, Siguldā 100 mm, Gulbenes un Balvu novadā 60 mm. Stiprā vēja brāzmas, kas Jūras līča piekrastē un Rīgā sasniedza 30–32 un Zemgalē 26–28 m/s, radīja plašus postījumus laukaugu, dārzeņu un augļaugu audzētājiem.

LLKC konsultanti veica sējumu novērtēšanu pirms un pēc postoša-

jām lietusgāzēm. Pēc lietusgāzēm situācija, kopumā vērtējot, ir dramatisks Zemgales reģionā (Jelgavas, Bauskas un Dobeles), Pierīgas reģionā (Tukums), nenovāktie ziemāju labības lauki, kas sastāda 50 %, un visi vasarāju lauki 85 % ir sagāzti veldrē. Ziemas rapsis, kas nebija nokults, 15 % platībā ir izsists. Zirņi piespiesti pie zemes, lauka pupām ar spēcīgo lietu un vēju norautas lapas un augi salauzti, kukurūzas augi saliekušies. Visi dārzeņu sējumi ir applūduši un bojāti, un augsne dziļi piemirkusi, savukārt augļu koki daudzviet pārmitrās augsnes un stip-

► 2. lpp.



AKTUALITĀTES

ŽURNĀLA "LATVIJAS LOPKOPIS" JŪLIJA NUMURĀ

Žurnāla jūlija izdevumā piedāvājam ieskatu Starptautiskā piensaimniecību salīdzināšanas tīkla IFCN ikgadējā konferencē, kas notika Japānā. To apmeklēja žurnāla nozaru redaktore un LLKC Lopkopības nodaļa vadītāja Silvija Dreijere. IFCN piena tirgus prognozes šim gadam – piena ražošana pasaulē turpina lēnām pieaugt, nedaudz augs arī cena, bet saimniecību līmenī izmaiņu visticamāk nebūs.

Saimnieku pieredzes rubrikā stāsts par gaļas liellopu audzētāju un Sitas-Peddeszdes palienu pļavu apsaimniekotāju, SIA "Sita Nature Park" īpašnieku Juriju Prokofjevu. Viņa pārziņā ir 650 ha sarežģīti apsaimniekojamas teritorijas, kur audzē *Hereford*, *Angus* un krustojuma šķirņu dzīvniekus, kā arī īsteno ES vides kvalitātes un klimata pārmaiņu mazināšanas instrumenta LIFE projektus.

LLKC Grāmatvedības un finanšu nodaļas vadītāja Linda Puriņa skaidro, kad jāklūst pat PVN maksātāju.

LLKC konsultants-eksperts veterinārmedicinā Dainis Arbidāns raksta par kompleksiem risinājumiem auglības uzlabošanai slaucamo govju ganāmpulkos. Savukārt LLKC lopkopības konsultante Laila Plīta sniedz padomus slaucamo govju ēdināšanā laktācijas laikā.

Saimnieku pieredzēs rubrikā raksts par Balvu novada Rugāju pagasta "Upmaļu" saimnieku Intaru Indriku, kurš sava gaļas liellopu ganāmpulka apsaimniekošanā izmanto apķērbību un izdomu.

Aitkopjiem piedāvājam Latvijas Aitu audzētāju asociācijas aitū vērtēšanas specialistes Dinās Avotiņas rakstu par aitū stresa cēloņiem un novēršanu.

Putnkopības rubrikā Latvijas Apvienotās putnkopības asociācijas pārstāve Anna Ēriļa raksta par barības efektivitātes uzlabošanu broileriem.

Zirgkopjiem – LLKC Apgāda redaktors Daces Milleres raksts par profesionālo iejādes treneri un figurālās jāšanas priekšnesumu veidotāju Kristīnu Rozīti.

Kā ierasts, žurnālā nozares ziņas



no Latvijas un ārzemēm, labas veselības uzturēšanas padomi, saimnieku aptauja, recepte un anekdotes.

Atgādinām, ka žurnālu "Latvijas Lopkopis" iespējams abonēt VAS "Latvijas Pasts" pasta nodaļās visā Latvijā, abonēšanas indekss – 2044, pasūtīšanu iespējams veikt arī elektroniski "Latvijas Pasts" mājaslapas elektroniskās abonēšanas sadaļā: https://abone.lv/lv/latvijas_preses_izdevumi/zurnali/2044/2024_gads/

Žurnālu var iegādāties arī Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrā Ozolniekos.

Iveta Tomšone, LLKC Apgāda vadītāja

AKTUALITĀTES

1. lpp.

rā vēja dēļ daudzviet izgāzti.

Talsu un Limbažu novados nenovāktie ziemāju labības lauki sastāda 75 %, un visi vasarāju lauki 80 % ir sagāzti veldrē. Ziemas rapsis, kas nebija nokults, 40% platībā ir daļēji izsists. Zirņi piespiesti pie zemes, un lauka pupas ar spēcīgo lietu un vēju noliekas.

Siguldas novadā daļēji ziemas kvieši saveldrēti 50 %, stiprāk cietušas ir auzas un lauka pupas – 80 %. Gulbenes un Balvu novados nokulti ir tikai rudzi, bet ziemas kvieši un vasarāji vēl nav sākti kult, sējumi daļēji saveldrēti, stipri pielijuši, un Balvos pēc lielgraudu krusas atsevišķām saimniecībām 20–30 % graudu ražas ir izsista zemē.

Pārējā Latvijas teritorijā – Kurzemes dienvidu daļā, Liepājas, Ventspils, Saldus un Kuldīgas novados – 28. jūlijā bija spēcīgs lietus, bet vējš mērens, kas neradīja postījumus sējumiem.

Alūksnes, Madonas, Jēkabpils, Preiļu, Daugavpils un Rēzeknes pusē

lietus ir nolijis, bet situācija stabila.

Pirms postošajām lietusgāzēm Latvijas vidusdaļā LLKC konsultanti veica ražas prognozēšanu ziemājiem. Apsekojumā konstatēja, ka ziemas kviešiem nokultas agrinākās šķirnes, Zemgalē prognozējama augstākā raža starp reģioniem, bet ar zemu proteīna un lipekļa saturu. Vidzemes pusē ziemas rudziem vārpas garas, bet graudu aizmešanas ietekmējis tripsis. Vidzemes un Latgales pusē, kur pēc pārziemošanas graudaugu un rapša sējumi bija stipri izretojušies, tukšās vietas pārņēmušas nezāles, kas samazina ražas potenciālu. Ziemas mieži lielākā daļā nokulti, ražu ietekmēja gan nezāļainība, gan stiebru mušas bojājumi. Ziemas rapša kulšana Zemgalē noritēja intensīvāk kā pārējos reģionos. Rapsis izskatījās cērtīgāk, nekā tika iegūts, jo pākšu daudzumu un sēklu skaitu būtiski ietekmēja siltajā laikā savairojušies kaitēkļi (stublāju un sēklu smecernieki, pangodiņš, zāglapšene), bet sēklu kvalitāte ir laba. Pārējos reģionos uzsākta rapša kulšana, ražas potenciālu Latgalē un Vidzemē samazināja

ziemošanas apstākļu rezultātā sējumos izretojušās vietās savairojušās nezāles, kā arī kaitēkļu bojājumi pākstīs. Kurzemē, Vidzemē un Latgalē sēklu rupjumu ietekmēja sausums, veidojās sīkas sēklas, kaitēkļu ietekmē neizveidojās pākstīs.

Jūlijā notikušās laukaugu ražas prognozēšanas apkopotie rezultāti liecina, ka pašlaik vidēji Latvijā ziemas kviešu ražība varētu būt nedaudz virs 4 t/ha, ziemas rapsim ap 1,9 t/ha, ziemas miežiem – 3,3 t/ha, rudziem un tritikālei – ap 4 t/ha (dati uz 25.07.2024).

Uzziņai. Kultūraugu ražas prognozēšanu LLKC Augkopības nodaļas speciālisti veic, pamatojoties uz Ministru kabineta noteikumiem Nr. 30 "Kultūraugu ražības prognozēšanas, lauksaimniecības statistikas izlases apsekojumu veikšanas un bruto seguma aprēķināšanas kārtība".



Andris SKUDRA,
LLKC konsultants
augkopībā
e-pasts:
andris.skudra@llkc.lv
tālr. 29445090

AKTUALITĀTES

SARUNU FESTIVĀLĀ LAMPA –
PIRMO REIZI ARĪ LAUKU TELTS

Vasaras viducī Cēsīs notika jau 10. sarunu festivāls LAMPA, kurā pirmo reizi piedalījās arī Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs (LLKC). Divu dienu garumā “Lauku telti” kopumā norisinājās deviņas diskusijas par un ap tēmu “No lauka līdz galdam”. No festivāla apmeklētājiem – vairāk nekā 25 000 cilvēku – teju 400 ieklausījās arī “Lauku telts” sarunās. Festivāla sarunu un diskusiju ieraksti līdz gada beigām palēnām tiks iekļauti LLKC un “Novada Garšas” ziņu plūsmā, lai katrs var sekot LAMPAs diskusijas runātā tālākai virzībai.

Ne vienam vien interesēja, kāds sakars ir ilgtspējīgai pārtikas sistēmai un augsnes auglībai. Savukārt saruna par to, cik mums ir svarīga pārtikas pašpietiekamība, bija kā turpinājums 2022. gadā organizētajam Starpnozaru dialogam par risku un krīzes vadību Latvijas pārtikas sistēmā. Plašu interesi raisīja arī diskusija par skolu maltītēm un to patieso vērtību – nav noslēpums, ka plašākai vietējo pārtikas produktu izmantošanai skolu ēdināšanā būtiska ir vecāku un sabiedrības iesaiste. Klātesošie uzzināja, ka pašlaik tiek izstrādāta skolēnu ēdināšanas koncepcija, kuru prezentēs jau rudenī.

Elīna Ozola, LLKC Lauku attīstības nodaļas vadītāja: “Patiesībā šis ir jautājums ne tikai par vietējā produkta plašāku izmantošanu, bet par skolu maltītes un šajā darbā strādājošo vērtību vispār. Cik daudzi zina, kā sauc viņu bērnu

skolas pavāru vai ēdinātāju? Cik daudzi seko līdzī bērnu ēdienkartei izglītības iestādēs un uzdod jautājumu par to, no kādām izejvielām maltīte gatavota? Cik daudzi izprot visu pārtikas kvalitātes shēmu nozīmi, visus tos “logo”, kas redzami uz pārtikas? Labi būtu jau tas, ja iesākumā bērnu vecākos, pašos bērnos un jauniešos parādītos šī interese, tas jau būtu liels solis sabiedrības kopējās intereses paplašināšanā.”


Planētas pārāpdzīvotība un fakts, ka aizvien ir valstis, kurās valda bads, pievērsa lielu uzmanību diskusijai “Ceturtdaļšķīvja miskastē jeb, kas ir apritīga pārtika?”. Tā *Interreg* projekta *Circular Foodshift* ietvaros bija saruna par apritīgu pārtiku, vēšot uzmanību tieši uz ēdinātāju lomu tajā. Neviltotu interesi raisīja diskusija “Iekšējais skaistums jeb neredzamā pārtikas kvalitāte”, kuras ietvaros patērētājs varēja izzināt nianšes, kuras jāņem vērā, izvēloties pārtikas produktus.

Vissmaržīgākā un izzinošākā noteikti bija diskusija “Vietējais pret ievesto”, kurā ikviens varēja uzzināt, kādi vietējie produkti var aizstāt, piemēram, lasi – forele, citronu – cidonija vai rīsus – grūbas. Ēdinātāji un uzņēmēji dalījās arī savā pieredzē par to, kādēļ biežāk izvēlas ievestos, ne vietējos produktus. Tikmēr sadarbībā ar Latvijas Dabas fondu bija iespēja izzināt, vai un kādas Latvijā vēl pieejamas dabiskās pļavas un kādēļ to esamībā tik liela nozīme ir gaļas liellopu audzētājiem.

LLKC nu jau otro gadu popularizē arī Eiropas pārtikas kvalitātes shēmas, izceļot tajās iekļautos Latvijas produktus. LAMPAs apmeklētājiem sarunā “Pārmanto tradīcijas” bija lieliska iespēja ne vien uzzināt, kādi mūsu produkti šajā shēmā rodami, bet arī saprast, kādēļ tas ir svarīgi un kāds labums no šīm shēmām pašam produktu ražotājam.

LLKC akvakultūras eksperti bija parūpējušies arī par kādu ļoti praktisku diskusiju “Diķis kā mazdārziņš”, skaidrojot, vai un kā savā piemājas diķī iespējams izaudzēt pašam savu zivi.

Kopumā deviņās diskusijās piedalījās 36 dalībnieki, tostarp no Zemkopības ministrijas un arī LLKC, BIOR, AREI, bija pārstāvēti arī uzņēmēji – “Rāmkalni Nordeco”, “Balticovo”, “Zutiņi”, “Zivs uz ledu” u. c., kooperatīvi “Ekoloģisks.lv” un “Latvijas Liellops”, Latvijas Dabas fonds, Gaļas liellopu audzētāju biedrība, Zaļā brīvība, LDUSA, “Jūras zeme”, Latvijas Vēžu un zivju audzētāju asociācija, kā arī zinātnieki no LBTU, RTA, LU.

Abās festivāla dienās LLKC arī mazos apmeklētājus aicināja uz MiniLAMPAs telti, iepazīstinot ar konkursu bērniem un skolēniem “Šodien laukos”, kā arī ļaujot izmēģināt jaunus *EIT food* projekta *FoodEducators* materiālus par pārtikas ražošanu, piemēram, kā rodas ievārtījums vai pagatavojams sezonāls kokteilis. 

Ilze Rūtenberga-Bērziņa,

LLKC sabiedrisko attiecību speciāliste



Dalība LAMPĀ bija lieliska iespēja par sarežģīto lauksaimniecības, pārtikas un vides jomu runāt sabiedrībai saprotamā valodā, mudinot aizdomāties par ikdienas izvēlēm



Diskusijā “Pārtikas pašpietiekamība – vai un cik tas mums ir svarīgi?” arī zemkopības ministrs Armands Krauze centās sataustīt, kura zeme ir “tukša”, bet kura – auglīga

Foto: Uģis Avots

LIKUMDOŠANA

PERSONĀLSERVITŪTS PAR LABU FIZISKAJAI PERSONAI

Iegādājoties vai mantojot nekustamo īpašumu, nereti ir sastopami apgrūtinājumi, kuri ietekmē tā lietošanas iespējas. Publicējam rakstu no lvportals.lv, kurā žurnāliste Inese Helmane sadarbībā ar zvērinātu advokāti Līgu Mačuku skaidro, kas ir apgrūtinājumi dažādu servitūtu veidā.

“Ar apgrūtinājumu jāsaprot lietu tiesība, kas apgrūtinā nekustamo īpašumu (NĪ), un tas ietekmē NĪ lietošanas iespējas un vērtību. Atsevišķos gadījumos par nekustamo īpašumu, kam ir noteikts apgrūtinājums, pienākas arī nodokļu atlaides,” skaidro zvērināta advokāte **Līga Mačuka**.

Piemēram, Rīgā nodokļu atlaides noteiktas saskaņā ar domes saistošajiem noteikumiem Nr. 109 “Par nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumu piešķiršanas kārtību Rīgā”.

Lai apgrūtinājumiem būtu saistošs spēks pret trešajām personām, tiem obligāti jābūt reģistrētiem zemesgrāmatā. Apgrūtinājumus var redzēt zemesgrāmatas nodalījuma 3. un 4. daļā.

Praksē sastopami dažādi apgrūtinājumi, kuri ietekmē NĪ lietošanas iespējas. Populārākie no tiem ir aizsargjoslas, ceļa servitūts, personālservitūts par labu fiziskajai personai, ķīla par labu fiziskajai vai juridiskajai personai, kā arī īres (nomas) tiesības.

Kas ir servitūts

Civillikuma 1130. pants noteic, ka servitūts ir tāda tiesība uz svešu lietu, ar kuru īpašuma tiesība uz to ir lietošanas ziņā aprobežota kādai noteiktai personai vai noteiktam zemesgabalam par labu.

Servitūti tiek iedalīti reālservitūtos un personālservitūtos. Ja lietošanas tiesība ir aprobežota par labu kādai personai, to sauc par personālservitūtu. Savukārt, ja lietošanas tiesība ir aprobežota par labu zemesgabalam, tas ir reālservitūts.

Servitūtu nosaka ar likumu, tiesas spriedumu, līgumu vai testamentu.

Personālservitūti par labu fiziskajai personai

Praksē kā apgrūtinājumi diezgan bieži ir sastopami personālservitūti



Foto: Ilze Skudra

Lauku apvidos visbiežāk rodas strīdi par ceļa lietošanu

par labu fiziskajai personai.

“Personālservitūtus iedala lietojuma tiesībās un dzīvokļa tiesībās. Jēdziens “lietojuma tiesības” ir plašāks, nekā “dzīvokļa tiesības”. Lietojums ir kādam piešķirta tiesība saņemt labumus no svešas lietas, to lietojot un iegūstot no tās augļus. Lietojuma priekšmets var būt kustama un nekustama manta, ķermeniskas un bezķermeniskas lietas, patērējamas un nepatērējamas lietas. Praksē iespējamākais lietojuma veids ir nekustamā īpašuma lietojums,” stāsta L. Mačuka.

Tipisks personālservitūts ir dzīvokļa tiesība.

Saskaņā ar Civillikuma 1227. pantu dzīvokļa tiesība ir lietu tiesība lietot par dzīvokli svešu māju, tomēr nekaitējot pašai mājai. Uz nekustamo īpašumu nodibināta dzīvokļa lietojuma tiesība ir apgrūtinājums, kas paredz tiesības dzīvokli lietot līdz mūža galam. Ja dzīvokļa lietotājs no tiesībām neatsakās, tās ir spēkā līdz dzīvokļa lietotāja nāvei.

Jāņem vērā, ka, pastāvot minētajam apgrūtinājumam, īpašnieka tiesības lietot savu īpašumu uzskatāmas par izņēmumu nevis normu. Ja nav pretēju noteikumu, īpašnieks nedrīkst dzīvošanai pats izmantot dzīvokli, kas nodots dzīvokļa tiesības izlietošanai.

Piemērs par dzīvokļa tiesības lietošanu

Vecmāmiņa mazdēlam bija atstājusi mantojumā savu dzīvokli, uz kuru dzīves laikā zemesgrāmatā bija nostiprinājusi dzīvokļa tiesību dzīvesbiedram, kurš nav radnieks. Šajā gadījumā dzīvoklis bija aprobežots ar personālservitūtu, kas nozīmēja: persona var lietot īpašumu – dzīvokli – līdz mūža galam. Mazdēls mantojumu pieņēma. Juridiski viņš ir dzīvokļa īpašnieks, taču nevar to lietot.

Piemērs par lietošanas tiesības izmantošanu

Persona var nodot lietojumā nekustamo īpašumu. Tādā gadījumā nekustamais īpašums būs aprobežots ar personālservitūtu, kas nozīmē: persona var lietot nekustamo īpašumu līdz mūža galam, bet īpašnieks to nevar lietot.

Īpašniekam nevar liegt iekļūt īpašumā vai to pārdot

Jānorāda, ka saskaņā ar Civillikuma 994. pantu par NĪ īpašnieku atzīstams tikai tas, kas par tādu ierakstīts zemesgrāmatā. Cilvēks, kuram uz īpašumu ir piešķirtas lietošanas tiesības, nav NĪ īpašnieks. Tātad viņš īpašumu var tikai lietot, nevis pārdot vai iekļāt.

► 5. lpp.

4. lpp.

Par īpašnieka tiesībām iekļūt īpašumā ar apgrūtinājumu vai to pārdot



Jautājums. Mana mamma nopirka īpašumu ar apgrūtinājumu. Radniekam ir lietošanas tiesības uz īpašumu līdz mūža galam, mamma nevar apgrūtināt viņa dzīvošanu. Patlaban radnieks ir nomainījis mājas atslēgu un mamma neielaiž īpašumā. Vai viņš drīkst šādi rīkoties? Kādas ir īpašnieka tiesības attiecībā uz savu īpašumu? Vai mamma var īpašumu pārdot?

Atbilde. Saskaņā ar Civillikuma 994. pantu par nekustamā īpašuma īpašnieku atzīstams tikai tas, kas par tādu ierakstīts zemesgrāmatā. Kā noteikts Civillikuma 1036. pantā, īpašums dod īpašniekam vienam pašam pilnīgas varas tiesību pār lietu, ciktāl šī tiesība nav pakļauta sevišķi noteiktiem aprobežojumiem. Līdz ar to īpašnieku nevar ierobežot, tai skaitā tiesības iekļūt savā īpašumā, kā arī to pārdot.

Lietotāja pienākumi

Personālservitūta izlietotājam ir ne tikai tiesības lietot piešķirto mājokli, bet arī pienākumi.

Situācija: personālservitūts piešķirts arī personas mantiniekiem



Jautājums. Esmu iegādājusies dzīvokli ar zemesgrāmatas nodalījumā nostiprinātu personālservitūtu par labu fiziskajai personai – lietošanas tiesība uz dzīvokļa īpašumu līdz mūža galam. Servitūts piešķirts arī personas mantiniekiem. Ko tas nozīmē? Vai arī servitūta turētāja nāves gadījumā tas pāriet nākamajam īpašniekam? Kas notiek, ja viņi pēkšņi veidos nekustamā īpašuma parādus? Kādas ir manas tiesības šajā gadījumā? Es saprotu, ka man kā īpašniecei ir tiesības īpašumu arī uzraudzīt, piedalīties tā uzturēšanā. Vai man ir tiesības prasīt no viņiem līdzekļus par īpašuma uzlabošanu, jo viņi to nolieto?

Atbilde: Saskaņā ar Civillikuma 1229. pantu dzīvokļa tiesība, kas piešķirta vairākām personām kopīgi, paliek spēkā pilnā apmērā tik ilgi, kamēr ir dzīvs kaut viens šīs tiesības izlietotājs. Tas nozīmē:

ja kāds no dzīvokļa tiesības izlietotājiem nomirst, tad dzīvokļa tiesība paliek spēkā uz visu dzīvokli par labu pārdzīvojušajiem izlietotājiem un izbeidzas tikai tad, kad miris pēdējais no viņiem.

Personālservitūta izlietotājam ir ne tikai tiesības (lietot piešķirto mājokli), bet arī pienākumi. Civillikuma 1227.–1230. pants paredz dzīvokļa tiesības izlietotājam pienākumu nekaitēt mājai, segt izdevumus par mājoklim nepieciešamajiem uzlabojumiem, atdot telpas citiem vienīgi ar īpašnieka piekrišanu u. tml.

Ja personālservitūta izlietotājs neievēro tam ar likumu uzliktos pienākumus, tādējādi nekustamā īpašuma īpašniekam radot zaudējumus, personālservitūta devējam ir tiesības celt pret konkrēto personu prasījumu par zaudējumu atlīdzināšanu saskaņā ar Civillikuma 1779. pantu, kas noteic: ikvienam ir pienākums atlīdzināt zaudējumus, ko viņš ar savu darbību vai bezdarbību nodarījis.

L. Mačuka minētajā gadījumā iesaka mēģināt vienoties ar personu, kurai un tās mantiniekiem ir noteiktas dzīvokļa lietošanas tiesības, par to izbeigšanu un apgrūtinājuma dzēšanu. Ja persona tam nepiekrīt, tad īpašnieks NĪ nevarēs lietot, kamēr pastāvēs attiecīgais apgrūtinājums un konkrētā persona dzīvos īpašumā.

Ceļa servitūti – atzīme vai nostiprinājums

Lauku apvidos visbiežāk rodas strīdi par ceļa lietošanu. “Ja pie sava zemesgabala nevar piekļūt citādi, kā šķērsojot kaimiņa zemi, tad attiecīgā zemesgabala īpašnieks var prasīt, lai Civillikumā noteiktajā kārtībā tiktu nodibināts ceļa servitūts viņam par labu,” norāda L. Mačuka.

Īpašums, kuru ceļš šķērso, ir kalpojošais īpašums. Turpretī īpašums, kuram par labu servitūts izveidots, – valdošais.

Kalpojošais īpašums dod kaimiņam tiesības braukt pa citam piederošu zemi. Kalpojošās lietas īpašnieks nedrīkst likt nekādus šķēršļus, un viņam jāievēro servitūta izlietotāja tiesības tādā apmērā, kāds nepieciešams servitūta sekmīgai izlietošanai.

“Iegādājoties nekustamo īpašumu un redzot zemesgrāmatā apgrūtinājumu par ceļa servitūtu, ieteiktu pievērst

uzmanību diviem aspektiem, proti, vai ceļa servitūts zemesgrāmatā ir nostiprināts atzīmes veidā vai reģistrēts kā nostiprinājums,” akcentē L. Mačuka.

Ja tas ir nostiprināts atzīmes veidā, tad tā ir informācija par pagaidu stāvokli – iecerētu, bet ne līdz galam nodibinātu servitūta tiesību. Tas radies zemes reformas laikā, kad ceļa servitūtu noteica ar domu, ka vēlāk minētais jautājums tiks juridiski sakārtots.

“Tāpat atzīme ir informācija par pārejas posmu, kas var novest vai nenovest līdz servitūta tiesības nodibināšanai. Konkrētā situācija rūpīgi jāvērtē, respektīvi, kāpēc atzīme ir veikta un kā varētu attīstīties notikumi nākotnē,” skaidro advokāte. “Pati klienta uzdevumā esmu vērsusies pašvaldībā un lūgusi ļaut atzīmi no zemesgrāmatas dzēst, jo personai (kaimiņam) ir iespēja piekļūt savam īpašumam pa citu – pašvaldības – ceļu. Pašvaldība nolēma ļaut atzīmi dzēst.”

Atšķirīga situācija ir tad, ja ceļa servitūts nostiprināts zemesgrāmatā. Tas nozīmē, ka servitūta tiesība jau ir nostiprināta un nodibināta, kā to paredz Civillikums.

“Apgrūtināto nekustamo īpašumu šķērso servitūta ceļš, kuru kāds cits drīkst izmantot, un attiecīgā īpašuma īpašnieks nevar to liegt pat tad, ja tas radīs neērtības,” tā L. Mačuka.

Saīsināti no [lvportals.lv](https://portals.lv). Visu rakstu lasiet: <https://saite.lv/TPpV>



“LAUKU LAPU” IESPĒJAMS ABONĒT

Ja vēlaties “Lauku Lapu” saņemt mājās vai birojā, izdevumu iespējams abonēt tikai par piegādes cenu gan pasta nodalās, gan “Latvijas Pasta” interneta mājaslapā: <https://abone.pasts.lv/lv/katalogs/>.

Abonēšanas indekss – 1163.

LEADER

STIPRINOT JAUNIEŠUS, TIEK STIPRINĀTAS LATVIJAS LAUKU KOPIENAS

Somijas ciemā Vierumāki no 11. līdz 13. jūlijam norisinājās jauno līderu forums, kas pulcēja vairāk nekā 200 dalībnieku no 33 valstīm. Jauniešu LEADER pasākumā piedalījās motivēti lauku apvidu jaunieši vecumā no 18 līdz 35 gadiem. Viņu vidū bija cilvēki, kuri saistīti ar LEADER vietējā līmenī, kā arī ar organizācijām reģionālā, valsts un ES līmenī.

Pasākumu organizēja Eiropas Kopējās lauksaimniecības politikas tīkls (ES KLP tīkls) sadarbībā ar Somijas KLP tīklu. Forums bija pirmā iespēja ES KLP tīklam uzsvērt jauniešu iesaistīšanas un pilnvarošanas pievienoto vērtību LEADER pieejas īstenošanā.

Mērķis – apkopot viedokli

Foruma mērķis bija apkopot jauniešu viedokli un redzējumu par LEADER pieejas projektiem un censties izprast, kā to ieviešana varētu palīdzēt jauniešiem viņu iniciatīvu īstenošanā, dalīties ar pieredzi par jau izmantotajām pieejām jauniešu ietekmes palielināšanai LEADER politikas veidošanā un īstenošanā, kā arī veicināt starptautisku jauno līderu kopienas veidošanos.

Intensīvā divu dienu programma ietvēra plenārsēdes un grupu diskusijas, dinamiskas aktivitātes un labās prakses LEADER projektu apmeklēšanu – visu to kopīgi izstrādāja un vadīja jaunie vēstnieki. Dalībnieki aktīvi iesaistījās grupu diskusiju vadīšanā, ziņojumu sagatavošanā un aizraujošā orientēšanās sesijā, kuras rezultātā tika radītas inovatīvas idejas, kā veicināt lauku jauniešu iesaisti LEADER programmas izstrādē un īstenošanā.

Dalībnieki dalījās iedvesmojošās atziņās, jo īpaši par nepieciešamību vairāk jauniešu iesaistīt LEADER vietējās rīcības grupās (VRG) un veidiem, kā palielināt jauniešu ietekmi LEADER politikas veidošanā.

Foruma laikā rodas jaunas idejas

Foruma ietvaros organizētajās darba grupās dalībniekiem radās idejas, kā veicināt jauniešu aktīvāku iesaisti, piemēram, jauniešu pilsoniskās aktivitātes



Foruma laikā notika ne tikai diskusijas, bet arī dažādas komunikāciju veicinošas spēles jauniešiem

un demokrātisku līdzdalību var veicināt, atbalstot jauniešu idejas ar viedām procedūrām un vienkāršotiem noteikumiem. Kā ļoti nozīmīga tika uzsvērta nepieciešamība paplašināt un padziļināt jauniešu iesaisti lēmumu pieņemšanā, tostarp LEADER stratēģiju izstrādē un īstenošanā; sniegt jauniešiem nozīmīgas iespējas pilnveidot sevi un ietekmēt citus, izmantojot nodarbinātības iespējas, prakses vietas, apmaiņas programmas un apmācības kopā ar lēmumu pieņēmējiem un VRG; īstenot idejas, attīstot jauniešu tīklu veidošanu un jaunatnes sadarbību vadītus projektus, tostarp jauniešu vadītas iniciatīvas, izmantojot LEADER.

Darba grupās dominēja viedoklis, ka tikai motivēti jaunieši var reāli sasniegt (vēl) nemotivētus jauniešus. Jauniešu iesaistīšana var sākties “ar maziem soļiem”, kas laika gaitā attīstās līdz projektu īstenošanai, iesaistei stratēģiju izstrādē u. c. Jaunieši atzina, ka nepieciešams palielināt informētību par VRG, un LEADER ideja jāskaidro vienkāršākā veidā – to bieži vien uztver kā pārlietu sarežģītu un birokrātisku.

Īpaši veidotas mentoru programmas var būt noderīgas jauniešu motivēšanai. Tāpat ļoti svarīgi veicināt jauniešu agrīnu iesaisti, izmantojot skolu pasākumus un nodrošinot tos ar informāciju, kā praktiski uzsākt jaunas iniciatīvas. Vairāku valstu VRG atklāja, ka tas

darbojas labi. Jauniešus vērts iesaistīt inovatīvā digitālā tehnoloģiju izmantošanā (piemēram, izstrādājot lietotnes, VRG komunikācijā un popularizēšanā sociālajos plašsaziņas līdzekļos, lauku digitālo laboratoriju izveidē digitālajiem satura radīšanai, projektiem, kas vērsti uz viedo lauksaimniecību, tūrisma u. c.). Jauniešus var iesaistīt atbalsta sniegšanā lauku iedzīvotājiem, kuri ir digitāli atstumti, tiem kļūstot kā mentoriem vecākās paaudzes iedzīvotājiem.

Otrā diena bija veltīta labās prakses projektu apmeklēšanai, kas palīdzēja iedvesmot un veidot izpratni par to, kā LEADER pieejas īstenošanā varētu palīdzēt jaunieši. Dalībniekiem bija iespēja apmeklēt vietējās organizācijas un vietas, kas atbalsta jauniešu uzņēmējdarbību, kultūru un mākslu, kā arī sporta un dabas aktivitātes.

Vairāki jaunieši atklāja, ka ieguvuši motivāciju turpināt darbu ar LEADER pieeju, pastiprināt jauniešu viedokli savā valstī, savā lauku telpā un nodrošināt jauniešu līdzdalību. Dalībnieki apņēmas savās gaitās akcentēt lauku jauniešu potenciālu ES un ārpus tās.

Piedalās arī Cēsu novada jaunieši

Starptautiskajā forumā piedalījās arī Cēsu novada jauniešu biedrības “Lauzt robežas” pārstāvji.

► 7. lpp.



Foto: no pasākuma daļiņnieku arhīva

◀ 6. lpp.

Jauniešu biedrība “Lauzt robežas” savu darbību uzsākusi salīdzinoši nesen ar mērķi radīt Pārgaujas apvienības pārvaldes (Straupes, Stalbes un Raiskuma pagastu) un Cēsu novada jauniešiem draudzīgu vidi viņu iniciatīvu īstenošanai, kā arī nodrošināt iespējas iesaistīties gan vietēja, gan starptautiska mēroga projektos. Tieši tāpēc daļība jauniešu LEADER forumā bija lieliska iespēja gūt padziļinātāku izpratni par to, kā LEADER projektu ieviešana var palīdzēt sasniegt mērķus. Iepazīstot citu valstu pārstāvju labās prakses piemērus, secinājām, ka Latvijā darbs ar jaunatni jau tiek veikts pietiekami augstā līmenī, un arī šeit ir ļoti daudz labās prakses piemēru – tiek īstenoti projekti, atbalstītas jauniešu ar ierobežotām iespējām iekļaušanu darbībā kā pilsētās, tā lauku reģionos. Pamatā darbā ar jauniešiem tiek apgūtas tādas ES programmas kā *Erasmus+*, *Eiropas Solidaritātes korpuss*, kā arī valsts finansējuma izmantošana, kas, iespējams, ir iemesls jauniešu salīdzinoši zemajai iesaistei LEADER programmā. Mūsaprāt, arī LEADER programmai ir potenciāls kļūt par resursu plašāku mērķu sasniegšanai jauniešu centriem, jaunatnes organizācijām, ko pēc daļības forumā saredzam arī mēs.

Liela nozīme – vietējām kopienām

Foruma laikā guvām pārlicību par to, cik liela nozīme kopumā lauku reģionos ir vietējām kopienām. Bijām patīkami pārsteigti par Somijas vietējo kopienu darbu, kur ļoti nelielos ciemos vietējie iedzīvotāji nāk kopā un paši rada iespējas. Piemēram, Vierumāki ciemā par kopienas sabiedrisko dzīvi gādā mednieku klubs, rīkojot gan pasākumus ģimenēm un bērniem, gan bērnu nometnes un aktivitātes jauniešiem. Vai arī Orimatila ciemā, kur vietējā kopiena rīko mūzikas festivālus, deju vakarus, un jaunieši ir visa tā nozīmīga sastāvdaļa. Secinājām, ka ļoti nozīmīgs faktors, kas piemīt somiem, ir vietējā piederības sajūta, kopienas saļiedētība un vēlme darboties tās labā. Kopienas pašu vadīta sabiedriskā dzīve un spēja citam citu novērtēt un atbalstīt noteikti ir Somijas lauku reģionu super-spēja. Nevaram apgalvot, ka Latvijā tā nav, tomēr reizēm nepamet sajūta, ka jaunieši tiek atspoguļoti kā problēmauditorija – kā sasniegt jauniešus, kā viņus uzrunāt, kā piesaistīt? Piekritam tam, ka šī ir mērķgrupa ar specifiskākām interesēm un vajadzībām, kuras vienas pašvaldības ietvaros var atšķirties visdažādākajos veidos, tomēr individuāla pieeja, piederības stiprināšana un uzticēšanās var būt veiksmes atslēga darbā ar jauniešiem.

Biedrība “Lauzt robežas”

Biedrības “Lauzt robežas” stāsts aizsākās 2018. gadā, kad jaunieši Pārgaujā izveidoja ideju par savu saliedēšanās pasākumu ar nosaukumu “Lauzt robežas”, iegūstot finansējumu bijušās Pārgaujas novada pašvaldības kultūras projektu konkursā. Pirmajā pasākumā piedalījās 18 jaunieši, bet daļiņnieku atsauksmes bija tik pozitīvas, ka nākamajos gados tas jau saņēma pašvaldības finansiālu atbalstu, pēc tam papildu finansējumu, piesaistot projektu konkursos. Šogad pasākums norisinājās septīto reizi un tajā piedalījās jau 90 jaunieši no visa Cēsu novada. Kāda tam saistība ar biedrību? Jaunieši, kuri, vēl būdami vidusskolas vecumā un darbojoties pie pirmā un pēc tam pie nākamā pasākuma rīkošanas, saprata, ka viņi var, ka izdodas un ka ir vēlme turpināt darbu, lai nodrošinātu arī citiem jauniešiem iespējas. Šis pasākums uzskatāms arī kā atspēriena punkts darbam ar jauniešiem Pārgaujā, jo, pateicoties tam, jaunieši kļūva sasniedzamāki. Tam sekojuši arī citi īste-

noti projekti gan Latvijā, gan ārvalstīs. Tāpat arī pašvaldība sadzirdēja jauniešu vēlmi pēc savas telpas, kurā īstenot aktivitātes un iniciatīvas, un ar LEADER projekta atbalstu tapa Pārgaujas jauniešu radošā istaba Rozulas tautas namā, kurā savu projektu aktivitātes īsteno arī biedrības “Lauzt robežas” jaunieši.

2023. gadā, apvienojoties jauniešiem, jaunatnes darbiniekiem un citiem vietējās kopienas aktīviem cilvēkiem, tika dibināta jauniešu biedrība “Lauzt robežas”, kas darbojas, sadarbojoties arī ar pašvaldības jauniešu centriem un fokusējoties tieši uz iespēju nodrošināšanu lauku jauniešiem. Šobrīd biedrība uzsākusi Valsts jaunatnes programmas projekta īstenošanu, kuras galvenais mērķis ir nodrošināt platformu komunikācijai, personību attīstībai, prasmju pilnveidei jauniešiem ar ierobežotām iespējām. Tāpat arī biedrība gatavojas daļībai savā pirmajā *Erasmus+* apmaiņas projektā, dodot iespēju 6 jauniešiem nedēļas garumā bagātināt savu pieredzi uzņēmējdarbībā.

Idejām ir jānotic

Mūsu līdzšinējā pieredze rāda, ka jauniešu idejām ir jānotic, tās jāatbalsta un jābūt viņiem blakus ar padomu to īstenošanas procesā, jābūt ļoti pacietīgiem un jāatceras, ka ļoti iespējams jaunietim, īstenojot savu iniciatīvu, tā var būt pirmā šāda veida pieredze – jo atbalstošāki, saprotošāki un izpalīdzīgāki cilvēki būs apkārt, jo lielāka iespējamība, ka entuziasms tikai augs un “āķis lūpā” savu ideju realizēšanai būs arī nākotnē. Tāpat arī jāveicina vietējo kopienu izpratne par darbu ar jauniešiem nozīmīgumu, jo jaunieši ir tāda pati vietējo kopienu un lauku teritoriju daļa kā ikviens cits iedzīvotājs.

Stiprinot jauniešus, tiek stiprināta viņu vietējās piederības sajūta un iespējamība, ka pēc studijām viņi izvēlēties atgriezties un veidot savu dzīvi tieši tur, ar kuriem saistās vislabākās atmiņas un māju sajūta. Darbs ar jauniešiem, ļoti iespējams, ir tā joma, kurai grūti noticēt, jo tā nenes tūlītējus un acīmredzamus rezultātus, bet ilgtermiņā tas ir ļoti nozīmīgs. **LU**



Iluta BALODE,
biedrības “Lauzt robežas”
valdes priekšsēdētāja,
e-pasts:
iluta.balode@cesunovads.lv
tāl. 28714870

DĀRZKOPIĒBA

KĀ KLĀJAS PERSIKIEM MŪSU DĀRZOS?

Divās pozīcijās Latvijā audzētie persiki pārspēj ievestos – tas ir sulīgums un aromāts, taču tie spēj konkurēt arī ar krāsojumu.

Vēlme baudīt pašu audzētus persikus, ņēma virsroku. Savā Gramzdas Ēdenes dārzā tos audzēju piecus gadus. Persiku ražas laiks šogad sākās jau jūlija vidū. Smarža ir pasakaina, sula šķīst uz visām pusēm. Garša intensīva – saldskāba. Šķirne ‘Sočnij’ bija visagrākā, ražoja pirmo gadu, tikko paspējām nogaršot. ‘Spura’ ienācās mazliet vēlāk, ražoja otro gadu. Lielākie augļi bija ‘Sočnij’ un ‘Spura’. Pirmā kolekcijā nonāca šķirne ‘Maira’ – tās augļi viskaistākie, bet savu gatavību sasniedza nedaudz vēlāk. ‘Venita’ jūlija pusē bija vēl pilnīgi zaļi, ienākas augustā.

Kas būtu svarīgākais, ko ievērot, lai sekmīgi audzētu persikus?

Vieta

Vietas, kur visi vēji māj, ir pilnīgi nepiemērotas persiku audzēšanai. Noteikti jāizvēlas no visiem aukstajiem vējiem un auksto gaisa masu ieplūšanas iespējas aizsargāta vieta. Esmu redzējis, kā lielisks persiku koks aug pie saimniecības ēkas dienvidu sienas, ir ļoti veselīgs un labi ražo. Ir vērts izmantot pakaveida krūmu stādījumus ziemeļu pusē, lai pasargātu persiku kokus un papildus dotu iespēju uzkrāties saules enerģijai. Persiku stāda šī stādījuma iekšpusē, kas paliek atvērta uz dienvidu pusi. Sugas, ko varētu izmantot, ir plūškoki, irbenes, lazdas. No vītenaugiem var izmantot citronliānas, aktinīdijas. Ja teritorija ir labi apsargāta, tad arī vīnogas.

Augsne

Svarīgi, lai augsne būtu labi iekopta, nederēs ne smilts, ne māls, bet mālsmilts līdz smilšmāls (līdz vidēji smags). Nedrīkst būt augsti gruntsūdeņi, kā arī izmantot vietas, kuras var applūst (gan vasarā, gan ziemā), jo sakņu sistēma persikiem ir sekla – līdz 60 cm.

Stādi

Persiku stādu cenas svārstās no 15 līdz 20 eiro par kailsakņu stādiem, līdz 20–35 eiro par konteina stādu. Tā kā persikiem miera periods beidzas agri, pat pirms Kaukāza un hibrīdplūmēm,



Persiku šķirne ‘Maira’

ar kailsakņu stādiem pastāv liels risks. Bieži ir liela starpība starp stāda virszemes daļu (visbiežāk tā arī ir) un saknēm, kas spēcīgi tiek apcirstas. Lielais pumpuru skaits stādam prasa barības vielas, bet saknes nav funkcionējošas, pumpuri iekaltīs, un stāds ies bojā. Ar konteina stādiem ir drošāk.

Apgrīšana

Kā jebkurš augļu koks, persiks ir apgrīzams. Persikus parasti potē uz Kaukāza plūmes, kas nodrošina spēcīgu sak-



Šķirne ‘Spura’

ņu sistēmu un līdz ar to spēcīgu augšanu. Augšanas temps ir jāierobežo ar apgrīšanu. Var veidot persiku kā koku un var veidot kā augstu krūmu uz vairākiem pamatzariem ar tā saukto “kausveida vainagu”. Pēc iestādīšanas, visdrošāk pēc pavasara salnām, stādu apgrīz. Tā kā stādiem parasti ir daudz sasteigto sānzaru, tad lielāko daļu izgriez, atstājot divus zarus pārus ar 60–70 cm starp pāriem. Ja stāds ir mazāks, tad atstāj tikai vienu pāri, vadzaru īsina 20–30 cm virs pēdējā zaru pāra, visus pārējos zarus izgriez. Ja kausveida vainagu grib veidot jau no sākuma, tad atstāj apakšējos sānzarus, bet apgrīz uz 2–3 pumpuriem, bet pārējo stāda augšējo daļu izgriez vispār.

Persiki aug spēcīgi, ja ir daudz mitruma, dzinumi var izaugt garāki par vienu metru. Tik gari dzinumi nav vajadzīgi, tie nekad nespēs līdz ziemai nobriest un jebkurā gadījumā apsals. Tādēļ tos, vislabāk pēc ražas novākšanas, īsina līdz 50–70 cm, tad tie spēs nobriest. Izgriez arī nepilnvērtīgi attīstījušos zarus, laužtos un slimos, šī sanitārā apgrīšana nepieciešama katru gadu. Apgrīšana veicama pietiekami drastiski, nežēlojot; jo kvalitatīvāks vainags, jo koks būs ilgmūžīgāks.

► 9. lpp.

◀ 8. lpp.

Salcietība

Persiki ir ar īsu miera periodu, tādēļ mūsu ziemas ar spēcīgiem atkušņiem nav tiem labvēlīgas. Saka, ka persikam -20 °C ziemā ir griesti, lai neizsaltu ziedpumpuri. Mums šogad vienu nakti uznāca -23 °C, taču tas bija tik uz dažām stundām. Vietās, kur sals ir bargāks, var būt visādi. Lasīju, ka ir paņēmieni, ka kociņam apliek koka zārdus, tik atšķirībā no siena zārdiem tos veido šaurākus un augstākus. Uznākot pastāvīgam salam, nosedz ar sienu. Ērtības labad tad zarus ir nepieciešams sasiēt šaurākā buntē. Kausveida vainagam to diemžēl nevarēs izdarīt.

Es pats uz ziemu vainagus nekad neesmu sedzis, bet tā ir Dienvidkurzeme. Manos apstākļos kritiskākais ir pavasara salnas, to dēļ divas sezonas šķirne 'Maira' neražoja vispār, jo neizdevās nosargāt ar visu segšanu. Tāda pēdējā bija 2022. gada sezona. Jo labāk veidots ir vainags, jo vieglāk to ir nosegt ar agrotīklu (var to likt vairākās kārtās). Papildus pirms uzklāšanas var veikt smidzinājumu ar *Lilstim osmo*. Tas paaugstina šūnsulas koncentrāciju šūnās, tā uzlabojot izturību pret salnām, taču tikai pie salnām -1 līdz -2 °C, pie zemākām temperatūrām ziedi tik un tā ies bojā.

Ražas iegūšana

Viss sākas ar pasargāšanu no salnām. Persiki ir pašauglīgi, tādēļ nosegšana salnu laikā īpaši apputteksnēšanai nekaitēs. Ziedēšana ir viena no skaitākajām starp visām augļu kultūrām. Augļaizmetņus var pamanīt jau dažas nedēļas pēc noziedēšanas. Tad ir īstais laiks to daudzumu regulēt, lai cik ļoti to negribētos darīt. Pirmajos divos gados, kad sākas ziedēšana, kokam ir jāļauj nostiprināties, tādēļ visus ziedus norauj. Ja grib, var atstāt dažus, lai varētu redzēt, kādi būs augļi, pārējos likvidē. 🇺🇸



Māris NARVILS,
LLKC vecākais
speciālists dārzkopībā
e-pasts:
maris.narvils@llkc.lv
tālr. 29609943

▶ TĀLĀKIZGLĪTĪBA

**IZSTRĀDĀ MĀCĪBU PROGRAMMU
PAR SALMONELOZES PARAGU
ŅEMŠANU MĀJPUTNIEM**

LLKC ir uzsācis darbu pie mācību programmas "Salmonelozes paškontroles paraugu ņemšanas, marķēšanas un transportēšanas kārtība mājputniem" izveides. Mācību programma ir saskaņota ar Pārtikas un veterināro dienestu, un izstrādē ir iesaistīti nozares eksperti un veterinārmedicīnas speciālisti. Programma lietotājiem būs pieejama novembrī.

Mācību programma nepieciešama, lai nodrošinātu mājputnu īpašniekus un to turētājus ar nepieciešamajām zināšanām un prasmēm, un efektīvi veiktu salmonelozes paškontroles paraugu ņemšanas procesus. Salmoneloze ir nopietna bakteriāla infekcija, kas var ietekmēt gan cilvēkus, gan mājputnus, radot būtiskas veselības problēmas un ekonomiskos zaudējumus saimniecībai. Efektīva salmonelozes paškontrole ir svarīga mājputnu saimniecībās, lai nodrošinātu augstu biodrošības pasākumu kopumu un novērstu infekcijas izplatību.

2023. gada 24. oktobrī tika pieņemti MK noteikumi Nr. 604. "Kārtība, kādā kontrolē un apkaro salmonelozes un citas ar pārtikas produktiem pārnēsājamas infekcijas slimības mājputnu ganāmpulkos, kas paredzēti pārtikas produktu iegūšanai nelielā apjomā un tiešai piegādei galapatērētājam",



kuros Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs (LLKC) ir noteikts kā apmācību veicējs.

Noteikumi attiecas uz mājputnu turētājiem un to īpašniekiem, kuri mājputnu ganāmpulkos iegūtos pārtikas produktus piegādā vai pārdod nelielā apjomā galapatērētājam vai mazumtirdzniecības uzņēmumam, kas tos tieši izplata galapatērētājam.

Attiecas uz:

- vistām (*Gallus gallus* suga), tītariem, pērļvistām, pilēm, zosīm, pīpām, baložiem, fazāniem, irbēm, strausiem (*Ratitae* dzimtas) un citiem nebrīvē audzētiem putniem un mājputnu ganāmpulkiem, kuros tiek turēts mājputnu kopums, kas pieder vienam dzīvnieku īpašniekam;

- pārtikas produktu iegūšanu.

Atbildot uz vairāku interesentu jautājumiem, informējam, ka mācību programma būs pieejama LLKC Tālmācības platformā talmaciba.llkc.lv, kur to varēs iegādāties un apgūt pašmācības ceļā, noklausoties un noskatoties teorētiskos un praktiskos video materiālu ierakstus. Lai saņemtu beztermiņa sertifikātu, būs jānokārto kvalifikācijas eksāmens.

Iegādāties mācību programmu varēs, sākot ar šī gada novembri, kā arī visa aktuālākā informācija par mācībām "Salmonelozes paškontroles paraugu ņemšanas, marķēšanas un transportēšanas kārtība mājputniem" tiks publicēta LLKC mājaslapā www.llkc.lv

Kamēr programma vēl tiek izstrādāta, MK noteikumi Nr. 604, p. 56 nosaka, ka līdz 2024. gada 30. novembrim paškontroles paraugus var ņemt un nosūtīt arī tie mājputnu īpašnieki vai turētāji, kuri nav apmācīti paraugu ņemšanā, marķēšanā un transportēšanā un kuriem nav šīs kvalifikācijas vai veterinārmedicīnas nozares profesionālās kvalifikācijas. 🇺🇸



Žanna GUTOVA,
LLKC Tālākizglītības
nodaļas komercapmācību
projektu vadītāja
tālr. 26148820
e-pasts: zanna.gutova@llkc.lv

LAUKU ATTĪSTĪBA

ANNA NO LITENES UN VIŅAS LAIMES PAKAVIŅI



Laimes pakaviņi

“**J**au gadu mana vieta ir šeit – Gulbenes novada Litenes pagasta “Aizupiešos,”” saka Anna Maļiņina. Jauna, izdomas bagāta, darbīga jaunieste. Pēc Vidzemes augstskolas Tūrisma organizācijas un vadības fakultātes absolvēšanas Anna iegūtās zināšanas liek lietā un darbojas tēva Oļega bioloģiskajā saimniecībā Pededzes upes krastā.

Galvenā nozare ir liellopu audzēšana

Saimniecības galvenā nozare ir gaļas liellopu audzēšana. Saimnieki audzē *Hereford* tīršķirnes dzīvniekus.

Atrašanās vieta noteica pirmā LEADER projekta izvēli saimniecības darbības dažādošanai, – 2021. gadā tiek realizēta iecere aktīvā tūrisma uz ūdens pakalpojuma pilnveidošanai. Tiek iegādātas desmit smaiļošanas laiviņas “Vista”, četri SUP dēļi, laivu pārvietošanas piekabe, airi, drošības nodrošināšanas vestes, kā arī sauso mantu maisi. Anna ir tā, kura darbojas ar laivotājiem, koordinē maršrutus Pededzes upē un Gaujā, aizved laivas uz iekāpšanas vietu un sagaida laivotājus maršruta galapunktā. “Kā upē iziet ledus, tā sākas laivošanas sezona. Kad upe aizsalst, sezona noslēdzas,” stāsta Anna. Lielākoties sezona sākas maijā un visvairāk laivošanas entuziastu piesakās piektdienās, sestdienās un svētdienās.

Anna kopā ar ģimenes locekļiem un palīgiem divas reizes gadā organizē Pededzes upes sakopšanas talkas. To laikā tiek vākti atkritumi, upes sanes koku izceļšana, zāģēšana un savākšana. Šī gada talka 15. jūnijā tika rīkota sadarbībā ar Gulbenes novada bibliotēku. Talkas atbalstam atsaucās vairāk nekā desmit cilvēki. Noslēgumā organizatori piedāvā uz ugunskura gatavotu zupu, kā arī aktīvākie talcinieki saņem “bonusīnus” laivu nomai.

Dārzeni un puķu dēsti

Otra lielā Annas Maļiņinas aizraušānās ir dārzenu un puķu dēstu

audzēšana. Saimniecības siltumnīcā tiek izaudzēti tomātu, paprikas, gurķu, ķirbju, kabaču, meloņu un arbūzu stādi. Tāpat dažādībai audzē samteņu, pelargoniju, krustaiņu un citu puķu dēstus. Annai dārzā ir liela mētru kolekcija – trīsdesmit dažādas šķirnes. Arī tās tiek piedāvātas pircējiem. Īpašs stāsts ir par hortenzijām – pirmos jaunstādus saimniece iegādājās Polijā, tagad pavairošana notiek ar spraudņiem. Vēl viens jaunievedums Gulbenes pusē ir Annas izveidotais pašapkalpošanās stādu un dēstu iegādāšanās stands pie veikala “Beta”.

“Man ļoti patīk. Šādi tirdzniecību organizēju jau trešo pavasara sezonu,” saka saimniece. “Tajā laikā, kamēr stāvētu tirgū, varu paspēt savā saimniecībā darboties ar citiem darbiem – piķēt, galotņot, spraudņot. Cilvēki ir diezgan apzinīgi, norēķinoties par iegādāto produkciju. Ar nelielu iztrūkumu jau es rēķinājos. Stādus tirgojam vēl arī Zaļajos tirdziņos Gulbenē un Balvos. Jaunums ir arī dēstu kaste ar noteiktu pasūtījumu. Klients *Facebook* lapā izdara pieteikumu, ko viņš vēlas iegādāties, es salieku sortimentu un nogādāju pasūtītājam skaistu dēstu kasti”.

Ziemā – laimes pakaviņi

Ziema. Ko Anna dara ziemā? Gatavo laimes pakaviņus. “Mans vecvecitēvs bija kalējs. Viņš strādāja Daukstu pusē, mājās, kuru nosaukums bija “Smēdīte”. Pie manis nonāca viņa izkaltie pakaviņi. Pilns šķūnis laimes! Tā nu tagad apdarīnu un piedāvāju arī citiem šos latviešiem simboliskos laimes un bagātības priekšmetus,” stāsta Anna. “Tā ir mana senatnīgā darbošanās. Bet arī jaunās tehnoloģijas ir ienākušas manā ikdienā – šoziem iegādājos 3D printeri. To izmantojot, lielākoties veidoju dažādu veidu cepumu formiņas Ziemassvētkiem, Valentīndienai vai citiem pasākumiem. Ir arī individuāli pasūtījumi. Izvēlos dizainu, izveidoju modeli datorprogrammā un lieku printēt. Gatavoju arī lielākus pasūtījumus, piemēram, automašīnu motoru pārsegu režģītus, detaļas lāzertagiem.”

Anna aktīvi darbojas Litenes pagasta vietējā kopienā.

► 11. lpp.

Annai Maļiņinai, domājot par saimniecības attīstību nākotnē, ideju un vēlmju ir daudz

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs,
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Ozolnieku nov., LV-3018, tālr. 63050220,
admin@llkc.lv, laukutikls@llkc.lv

WWW.LLKC.LV
WWW.LAUKUTIKLS.LV



Annas aizrašanās ir arī dažādu stādu audzēšana



Anna koordinē laivotāju maršrutus Pededzes upē un Gaujā

◀ 10. lpp.

Kopā ar aktīviem vietējiem jauniešiem realizēts biedrības "SATEKA" atbalstītais mazais projekts "Litenes muižas apkārtnes labiekārtošana" – muižas promenādē iestādītas piecdesmit rozes un ierīkoti divi soli atpūtai. Pagājušajā gadā Anna dāvināja 40 hortenziju dēstus pašvaldības objektu labiekārtošanai. Šobrīd ziedi priecē iedzīvotājus gan pie muižas ēkas, gan pie bibliotēkas, gan pie centrālā dīķa. Lai vēl aktīvāk iesaistītu vietējos iedzīvotājus kopienas dzīvē, Anna ir viena no vadītājam izveidotajā biedrībā "Litenes ritenī".

"Aktīvi domājam, kā iesaistīt un aktivizēt vietējos iedzīvotājus kopīgiem pasākumiem. Plānojam spēļu vakarus – gan galda spēles, gan izzinošas spēles un viktorīnas, tāpat stāstu vakarus. Litenes puse ir bagāta ar notikumiem un stāstiem, kas būtu jāsadzird, jāizzina un jāslabā nākamajām paaudzēm," saka jaunieta.

Nākotnei vēlmju ir daudz

Domājot par savas saimniecības attīstību nākotnē, Annai ideju un vēlmju ir daudz. Tūrisma nozare tajās tomēr

ir dominējošā. Jaunie aktīvā tūrisma klienti pieprasa lielāku komfortu, tāpēc jādodomā par jaunām kempinga tipa mājīnām ar infrastruktūras nodrošinājumu. Pašapkalpošanās stenda pilnveide, pirtiņas atjaunošana, dažādo mētru un pļavas zaļu tēju piedāvājuma klāsta izveide, mājražošana un pašizaudzēto produktu pārstrāde un ēdināšanas pakalpojumu piedāvājums klientiem.

"Laukos vienmēr darba pietiek. Šobrīd ar lielākiem darbiem tiekam galā paši, iesaistās visa ģimene – divi brāļi, mamma, tētis, draugs," saka Anna. Viņa šogad sekmīgi ieguva bioloģiskās lauksaimniecības pamatizglītības apguves dokumentu LLKC Gulbenes biroja organizētajās mācībās. Anna arī ir iesaistījusies LLKC atbalsta programmas "Laukiem augt" aktivitātēs, kas jaunajiem un esošajiem uzņēmējiem laukos sekmēs izaugsmi dažādos attīstības posmos. **LL**



Anita ROZENBERGA,
LLKC Gulbenes biroja
lopkopības konsultante
e-pasts:
anita.rozenberga@llkc.lv
tālrs. 26541865

TRANSPORTS

LAUKSAIMNIEKIEM IR IESPĒJA SAŅEMT ATBRĪVOJUMU NO AUTOCEĻU LIETOŠANAS NODEVAS MAKSĀŠANAS

Lauksaimnieki var nemaksāt nodevu no 10. jūlija līdz 30. septembrim par transportlīdzekļiem, kuru īpašnieks ir fiziska vai juridiska persona, kas iekļauta Lauku atbalsta dienesta maksājumu saņēmēju datubāzē, kā arī kooperatīvā sabiedrība, kas atbilst normatīvajos aktos noteiktajiem atbilstības kritērijiem lauksaimniecības nozarē.

Pirms autoceļa lietošanas uzsākšanas lauksaimnieks vai kooperatīvā sabiedrība piesaka atbrīvojumu, izmantojot Ceļu satiksmes drošības direkcijas e-pakalpojumu, norādot konkrēto transportlīdzekli un datumu, kad atbrīvojums tiks izmantots. Ja lauksaimniekam ir lielāks transportlīdzekļu skaits, par kuriem var saņemt atbrīvojumu, tad ir jāizvēlas, kuriem transportlīdzekļiem piemēro atbrīvojumu.

Kas var saņemt atbrīvojumu no autoceļu lietošanas nodevas maksāšanas?

Lauksaimniekiem, kuri iekļauti LAD maksājumu saņēmēju datubāzē piešķir atbrīvojumu, ņemot vērā ieņēmumus no lauksaimnieciskās ražošanas apmēra, neieskaitot saņemto valsts un Eiropas Savienības atbalstu lauksaimniecībai un lauku attīstībai:

- ja reģistrēts viens transportlīdzeklis, atbrīvojumu no nodevas par to piemēro, ja nodokļu maksātāja ieņēmumi no lauksaimnieciskās ražošanas pēdējā iesniegtajā uzņēmuma gada pārskatā vai pēdējā iesniegtajā gada ienākumu deklarācijā ir vismaz 5000 eiro,

- ja reģistrēti vairāki transportlīdzekļi, par pirmo atbrīvojumu no nodevas piemēro, ja nodokļu maksātāja ieņēmumi no lauksaimnieciskās ražošanas ir vismaz 5000 eiro. Par katru nākamo transportlīdzekli atbrīvojumu no nodevas piemēro par katriem 70 000 eiro ieņēmumu no lauksaimnieciskās ražošanas pēdējā iesniegtajā uzņēmuma gada pārskatā vai pēdējā iesniegtajā gada ienākumu deklarācijā.

Kooperatīvajai sabiedrībai atbrīvojumu no autoceļu lietošanas nodevas piešķir, ņemot vērā neto apgrozījumu. **LL**

ZM informācija

MEŽSAIMNIECĪBA



Eiropas Savienība atbalsta dažādus projektus, kas saistīti ar ilgtspējīgu attīstību, vides aizsardzību un dabas resursu atjaunošanu, tostarp meža ugunsgrēku un dabas katastrofu sekās izpostītu mežaudžu atjaunošanu, nodrošinot to turpmāku kopšanu – trīs agrotehniskās kopšanas reizes.

Lai mežu varētu atjaunot ar ES atbalstu, ir jāievēro sekojošais:

- jāuzzīmē skice un reizē ar iesniegumu tā jāiesniedz Valsts meža dienestam (VMD);
- iesniegumā jānorāda, ka nepieciešams sanitārais atzinums un ciršanas apliecinājums.

Ja sanitārā atzinuma nebūs, tad mežs būs jāatjauno par saviem līdzekļiem.

Pēc ciršanas apliecinājuma saņemšanas var uzsākt meža sakopšanas darbus.

Lai pieteiktos ES atbalstam meža atjaunošanai:

- jāaizpilda “Meža apsaimniekošanas atbalsta intervenču plāns” (tas atrodams VMD mājaslapā). Tas jāiesniedz mežzinim apstiprināšanai un jāgaida, kad Lauku atbalsta dienests (LAD) izsludinās jauno pieteikšanās kārtu;

LAD Elektroniskās pieteikšanās sistēmā jāievada projekts un jāuzsāk atjaunošanas darbi.

Kad darbi mežā ir pabeigti

Pēc mežaudzes atjaunošanas atbalsta saņēmējs Meža valsts reģistra ģeogrāfiskās informācijas sistēmā iesniedz pārskatu par intervenču īstenošanas rezultātiem (5. pielikums, MK noteikumi Nr. 561) un tam pievieno stādāmā mate-

KĀ RĪKOTIES MEŽĀ ĪPAŠNIEKAM, JA VĒJŠ IZPOSTA MEŽU



Foto: Raivo Bobrovs

Vētras postījumi Valmieras pusē

riāla izcelsmi un iegādi apliecināšanu dokumentu kopiju. Tā kā skice jau iesniegta, lai saņemtu ciršanas apliecinājumu, otrreiz tā nav jāiesniedz. VMD mēneša laikā pēc pārskata saņemšanas pārbauda atjaunotās mežaudzes atbilstību intervenču plānam un pieņem lēmumu par mežaudzes atbilstību atbalsta saņemšanas nosacījumiem. VMD lēmumu par mežaudzes atbilstību atbalsta saņemšanas nosacījumiem iesniedz LAD un paziņo pretendenta, izmantojot Meža valsts reģistru un oficiālās elektroniskās adreses kontu. Ja mežaudze atzīta par atjaunotu, Lauku atbalsta dienests 30 darba dienu laikā pēc pārskata saņemšanas izmaksā atbalsta pretendenta atbalstu par īstenojamajām darbībām.

Šobrīd spēkā ir šādas likmes:

- meža atjaunošanai 1085 EUR/ha,
- agrotehniskai kopšanai 204 EUR/ha.

Meža konsultāciju pakalpojumu centra (MKPC) darbinieki palīdzēs izvērtēt situāciju dabā projekta nosacījumu atbilstībai, sagatavot meža apsaimniekošanas atbalsta pasākumu plānu, kā arī iesniegt projektu LAD elektroniskajā pieteikšanās sistēmā.

Atrodiet savu konsultantu – MKPC darbinieku kontaktinformācija pieejama mājaslapā www.mkpc.llkc.lv sadaļā Speciālisti.

Rīta DAŠČIORA,
MKPC Rīgas reģionālās nodaļas vecākā mežsaimniecības konsultante,
tālr. 22019356,
e-pasts: rita.dasciora@mkpc.llkc.lv

JA VĒTRAS LAIKĀ ATRODATIES MEŽĀ

Pēdējā laikā spēcīgas vēja brāzmas un vētras mūs pārsteidz arvien biežāk, turklāt speciālisti prognozē, ka dažādu dabas stihiju ietekme uz ikdienu klimata pārmaiņu dēļ nākotnē ieaugs.

Ja esat iepļānojis doties uz mežu, apskatiet laikapstākļu prognozi. Ja meteorologi brīdina par vētras tuvošanos, neejiet uz mežu, atlieciet to uz piemērotāku laiku. Jā, gadās, ka meteorologi ir kļūdušies laika apstākļu prognozē un vētra izpaužas vienīgi kā paaugstināts vēja ātrums, tomēr labāk

vienreiz viltus trauksme, nekā situācija, ka vētra pārsteidz nesagatavotu.

Kā rīkoties?

Pirmkārt, ir jāatrod patvērums, piemēram, bieza koku audze vai reljefa zemākās vietas – ieplakas, ielejas, kas var pasargāt no lidojošiem zariem un citiem bīstamiem objektiem. Biezokņi koki ir vairāk aizsargāti no vēja brāzmām un pastāv mazāks risks tikt savainotam ar lūstošiem kokiem vai zariem. Nekādā gadījumā nevajadzētu palikt zem veciem, sausiem kokiem, jo tie var viegli nolūzt.

Vēlams nogulties uz zemes, lai samazinātu risku tikt sasistam ar lidojošiem zariem vai citiem objektiem. Svarīgākais ir saglabāt mieru un rīkoties ātri.

Aicinām ikvienu būt atbildīgam un izvērtēt, vai būs piemērots laiks drošam darbam vai atpūtai mežā. Sargāsim sevi un citus!

Līga SOLOSTEJA,
MKPC mežsaimniecības projektu vadītāja
e-pasts:
līga.solosteja@mkpc.llkc.lv
tālr. 28018569

BRISELES GAITEŅOS

RIETUMOS – PAR DAUDZ MITRUMA, AUSTRUMOS – SAUSUMS

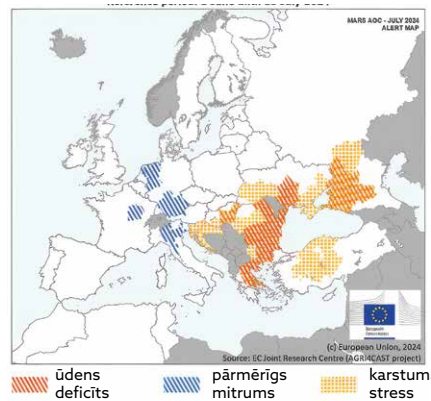
Saskaņā ar Eiropas Komisijas Kopējā pētniecības centra JRC “MARS Bulletin” ražas monitoringu Eiropā laikapstākļu dēļ gandrīz visu kultūraugu ražas prognozes pārskatītas uz leju, taču tās joprojām ir tuvu 5 gadu vidējam rādītājam ES līmenī.

Būtiskākie ražas prognozes samazinājumi ir saulespuķēm, graudu kukurūzai un lauka zirņiem, savukārt vasaras miežu un cieto kviešu prognozes ir nedaudz palielinātas. Galvenie iemesli ražas prognozes samazinājumam ir karstie un sausie apstākļi Dienvidaustrumeiropā, bet rietumos lielās teritorijās turpinājās nelabvēlīgi mitri laikapstākļi.

Lielā daļā Dienvideiropas un Dienvidaustrumeiropas jūnijs un jūlijs bija

ārkārtīgi karsti, un vairākas dienas maksimālā temperatūra pārsniedza 35 °C, kas negatīvi ietekmēja vasarājos ziedēšanas laikā. Jo īpaši Ungārijas austrumos, Rumānijas austrumos, Bulgārijā un Grieķijā augstā temperatūra bija saistīta ar ilgstošu lietus deficītu, pastiprinot šo negatīvo ietekmi. Ziemāji un vasaras graudaugi šajos reģionos bija mazāk skarti, jo tie jau bija sasnieguši augšanas cikla beigas.

Lielos apgabalos Rietumeiropā un Itālijas ziemeļos turpinājās pārmērīgs nokrišņu daudzums. Ūdens pārpalikums saglabājās lielā daļā Nīderlandes, Vācijas rietumu un dienvidu daļā, Francijas centrālajā daļā un Itālijas ziemeļdaļā. Ziemāji un vasarāji vairākos no šiem reģioniem kopš sezonas sākuma ir cietuši no kaitēkļiem un augu slimībām.



Laikapstākļu ietekme uz ražām Eiropā

Izņēmums ir vasaras mieži, kuriem ražas prognoze ir ievērojami virs 5 gadu vidējā rādītāja. **LU**

REGISTRĒ PILSONŪ INICIATĪVAS PRET MĀJLOPIEM UN PAR GODĪGU PĀRTIKAS MARKĒJUMU

Jūlijā Eiropas Komisija (EK) reģistrējusi divas pilsoņu iniciatīvas. Viena – “Stop Cruelty Stop Slaughter” (“Stop nežēlībai, stop kaušanai”) – organizatori aicina EK veicināt augu proteīna ražošanu un pārtraukt mājlopu turēšanu, otras – “Stop Fake Food: Origin on Label” (“Stop viltotai pārtikai: izcelsmi uz etiķetes”) – organizatori aicina nodrošināt Eiropas patērētājiem piekļuvi pār-

redzamai informācijai par pārtiku.

Abas Eiropas pilsoņu iniciatīvas atbilst attiecīgajos tiesību aktos noteiktajiem formālajiem nosacījumiem, tāpēc EK uzskata, ka tās ir juridiski pieņemamas. EK šajā posmā nav analizējusi priekšlikumu būtību. EK norāda, ka lēmums reģistrēt iniciatīvas ir balstīts uz juridisko analīzi saskaņā ar Eiropas pilsoņu iniciatīvas regulu. Iniciatīvas saturs pauž organizatoru grupas viedokli, un to nekādā gadījumā

nevar uzskatīt par EK viedokli.

Pēc reģistrācijas iniciatīvu organizatoriem ir seši mēneši laika, lai atvērtu parakstu vākšanu. Ja Eiropas pilsoņu iniciatīva viena gada laikā saņem vismaz vienu miljonu paziņojumu par atbalstu un minimālo skaitu sasniegs vismaz septiņās dažādās dalībvalstīs, EK būs jāizlemj, vai tā veiks pasākumus, atbildot uz pieprasījumu, un tai būs jāpaskaidro savs pamatojums. **LU**

PUBLICĒTS JAUNS IETEIKUMU KOPUMS ES PĀRTIKAS PIEGĀDES ĶĒŽU DARBĪBAI KRĪZĒS

Vieciniet uzticēšanos, veidojiet sadarbību un turpiniet uzraudzīt pārtikas piegādi: šie principi ietverti jaunākajos ieteikumos, ko jūlijā publicējusi ekspertu grupa par Eiropas pārtikas nodrošinājuma krīzes gatavības un reaģēšanas mehānismu (EFSCM).

Publikācijā ir noteikts vispārējs veicamo pasākumu un preventīvo darbību ietvars. Tā kā nodrošinātība ar pārtiku ir būtiska cilvēku labklājībai un valstu ekonomiskajai noturībai, ieteikumi tiks ņemti vērā Eiropas civiltajā un aizsardzības kontekstā, ko gatavo bijušā Somijas prezidenta Sauli Nīnisto vadībā.

Kopējā pētniecības centra (JRC) 2023. gada novembrī publicētajā ziņojumā tika noteiktas 28 riska kategorijas (biofizikālie un vides, ekonomikas un tirgus, sociālie, kultūras un demogrā-

fiskie, ģeopolitiskie un institucionālie, piegādes ķēdes darbības rādītāji, informācija un tehnoloģija) un deviņi galvenie riska faktori pārtikas ķēdes ievainojamībai. EFSCM apakšgrupa strādāja no 2023. gada beigām līdz šim brīdim, lai izstrādātu ieteikumu projektus risku mazināšanai, pamatojoties uz JRC sniegtajiem secinājumiem.

Mērķis bija vienoties par vispārēju ieteikumu kopumu, kas varētu būt piemērots visiem ķēdes dalībniekiem. Parādams, ka visas ES valstu iestādes un ieinteresētās personas izmantos sniegtos ieteikumus savai stratēģiskajai plānošanai, sagatavotībai krīzēm un pārvaldībai.

Ziņojumā ir izklāstīti divi vispārīgi risku mazināšanas principi, desmit strukturāli pasākumi, lai stiprinātu pārtikas ķēdes ilgtermiņa noturību, un seši padomi, lai stiprinātu gatavību pret krīzēm.

Lai nodrošinātu Eiropas nodrošinātību ar pārtiku, pārtikas nozare ir cieši saistīta ar visām pārējām ekonomikas nozarēm. Spēja sadarboties un pielāgoties ir galvenais, lai visaptveroši novērstu riskus.

Ziņojumā atzīts, ka ES tiesiskais regulējums, tostarp kopējā zivsaimniecības politika un kopējās lauksaimniecības politikas instrumentu kopums, joprojām ir galvenais, lai palielinātu pārtikas pieejamības stabilitāti un nepārtrauktību. Grupa arī uzsver vajadzību pēc stingriem rūpniecības politikas pasākumiem, piemēram, ES rūpniecības stratēģijas, lai stiprinātu būtisko izejvielu un tehnoloģiju ražošanas jaudu Eiropā un partnervalstīs. Lai nodrošinātu vienotā tirgus labi funkcionējošu darbību, ir jānovērš jebkādi nepamatoti ierobežojumi un šķēršļi. **LU**

Sagatavoja Iveta Tomsone

MĀJRAŽOŠANA

MĀJRAŽOŠANA, KAS SĀKAS AR EKSPERIMENTU

Bija ļoti karsta diena, kad es pieteicos ciemos pie Māra Šaršūna – VTUA Latgales reģiona nodaļas vecāka inspektora, Augšdaugavas novada lauksaimnieka, tagad arī mājražotāja. Sagaidot mani, saimnieks uzreiz piedāvāja atsvaidzinošu pašgatavotu cidoniju-ķiršu dzērienu.

Kāpēc pieteicos apciemot? Būsim pirmie, LLKC Daugavpils konsultāciju birojs, kas iepazīstina plašāku auditoriju ar Māri Šaršūnu – ne tikai kā ar nopietnu, atbildīgu VTUA (Valsts tehniskās uzraudzības aģentūra) inspektoru, bet arī kā izturīgu, centīgu, zinātkāru, eksperimentiem atvērtu lauksaimnieku un mājražotāju.

Neliela, bet daudzveidīga saimniecība

Māra Šaršūna saimniecība neliela, bet daudzveidīga, un katra tās daļa dod savu labumu: īpašumā esošajā un nomātajā lauksaimniecības zemē nobriest graudaugi – ziemas kvieši un auzas ap 16 ha platībā; zemeņu stādi, kas katru gadu priecē ar garšīgu ražu; kartupeļu lauks; ābeļu dārzs; ķiršu un cidoniju plantācija, arī mežs.

Staigājot pa pasakaino ābeļdārzu un baudot atsvaidzinošo dzērienu, saimnieks stāsta, kā tika uzsākti viņa dārzkopības un mājražošanas izmēģinājumi: “90. gados mantojumā tika iegūta lauksaimniecības zeme, vecāki uzdāvināja 12 ha, tajā skaitā mežu. Tā kā zemi pārdot negribēju, centos, mēģināju audzēt



Foto: Elvīra Sokolova

Saimnieks Māris Šaršūns ābeļu dārzā

visu, ko var, lai nopelnītu. No lielā klāsta tagad vēl palikušas zemenes un kartupeļi. Mantotajā zemē bija arī 0,5 ha ābeļdārzs. Mazā zemes platība un zemes kvalitāte neļāva stādīt ko citu, tad sāku eksperimentēt ar ābelēm. Lielākoties koki bija jau veci un slimī. Dārzā ābeles mainīju trīs reizes, kamēr iemācījos ar tām apieties, lai gūtu kaut nelielu peļņu.”

Zināšanas par dārzkopību tika iegūtas, sazinoties ar dārzkopjiem praktiķiem, arī konsultējoties ar augkopības speciālistiem LLKC Daugavpils birojā. Pašlaik aug ābeļu šķirnes ‘Antejs’, ‘Pervinka’, ‘Raika’, ‘Red Kroat’ un ‘Rubīns’, saimnieka stingrā uzraudzībā nodrošinot stabilu ražu, no

kuras, sadarbojoties ar z/s “Jaunlaši”, tiek iegūta kvalitatīva ābolu sula pietiekamā daudzumā.

Prioritārā nozare – dārzkopība

Atbildot uz jautājumu, kāpēc tieši dārzkopība izvēlēta kā prioritārā nozare, saimnieks atbild: “Dārzkopība izvēlēta vairāk ģeogrāfisku apsvērumu dēļ. Dzīvoju Ilūkstes pilsētas nomalē, un zeme atrodas blakus – Pilskalnes pagastā, Augšdaugavas novada teritorijā. Platības nav lielas, tāpēc cenšos tās izmantot lietderīgi.” Māris smaidot uzsver, ka dārzkopība viņam ir viens liels eksperiments. 2016. gadā, padodoties LLKC Daugavpils biroja ekonomikas konsultanta uzstājībai un vēlmei, tika realizēts ES projekts: Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai Latvijas Lauku attīstības programmas 2014.-2020. gada apakšpasākumā “Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, attīstot mazās lauku saimniecības”. Tā saimniecībā tika izveidota cidoniju plantācija – 0,3 ha, kā arī ābeļu dārzs ieguva nožogojumu, kas pasargā no meža zvēriem, jo iepriekšējo gadu pieredze rāda, ka savvaļas dzīvnieku postījumi ir diezgan ievērojami. Tika iegādāta arī visa nepieciešamā tehnika dārza kopšanai – raiders, trimmeris un dārza frēze.



Foto no Māra Šaršūna arhīva

Mājražošanas produkcijā plaši tiek izmantotas cidonijas



Māra Šaršūna mājražošanas produkcija

◀ 15. lpp.

“Pēc projekta realizēšanas, kā izrādījās, darbu ieguvu papildus,” rezumē saimnieks.

Māra atmiņas par cidonijām bija no bērnības, kad māte gatavoja tās vienkārši ar cukuru. “Kā cidoniju realizēt, kam piedāvāt?” jautājumu sev uzdeva topošais mājražotājs. Bija zināms tikai par cidoniju sukādēm, un tās redzētas veikalā. Tā, ļoti lēni, sāka attīstīties mājražošana. Sākumā uzsvars bija uz “tīrām” cidonijām. Vēlāk, kad visiem tās bija apnikušas, vajadzēja mainīt sortimentu, un tika nolemts piedāvāt cidoniju sulu – kas ir ļoti skāba, lai veidotu no tās piemērotu dzērienu. Tad nepieciešams to atšķaidīt ar ūdeni, pievienojot cukuru, bet pircēji ir ļoti slinki to veikt paši, viņi vēlas uzreiz gatavu produktu, līdz ar to cidoniju sulai pieprasījums krietni samazinājās. “Tagad eksperimentu veidā varu piedāvāt astoņus dažādus sukāžu variantus: cidoniju sukādes, ķirbju sukādes, cidoniju un ķirbju sukādes, rabarberu sukādes, ķīšu sukādes, cidonijas ķīšu un zemeņu sīrupos, sukāžu maisījumu. Piedāvājumā ir lielākoties sīrups no cidonijām,” pietieci uzskaita saimnieks.

“Katrs jaunais produkts tiek veidots ar sajūtām, eksperimentējot, kas varētu garšot pašam. Protams, galvenais kritiķis ir sieva Aiva, kura iesaka, palīdz, dod padomu. Neiztikt bez draugu un paziņu padomiem. Tad mans darbs ir to īstenot dzīvē,” stāsta Māris.

Masu medijos par Māra mājražošanas produkciju informāciju atradu tikai *Facebook* profilā un “Novada Garšas” katalogā. Jā, reklāmas maz. Lielākoties informācija par produkciju ceļo no drauga pie drauga. Ir arī pasūtījumi vairumtirdzniecībā, kā svētku dāvanas.



Saimnieka palīgs Arčijs apsargā kviešu lauku

cībā, kā svētku dāvanas.

“Arvien biežāk rodas domas: kurā virzienā attīstīties? Būt gatavās produkcijas – graudu, kartupeļu, zemeņu, malkas – piegādātājam vai aktīvāk attīstīt mājražošānu, kur nepieciešami ieguldījumi, un paplašināt infrastruktūru, kas iespējams tikai, īstenojot Eiropas Savienības projektus, kā arī piesaistot vairāk darbaspēka, pie tā visa vēl saglabājot gatavās produkcijas kvalitāti. Vai tagad ir īstais moments? Vai es to gribu, vai man viss jāatstāj pašreizējā līmenī? Lūk, par ko manas doma,” atklāti un emocionāli izsakās Māris.

Meklēt savējo un nepadoties

Tā kā Mārim piemīt neatlaidība un mīlestība pret savu zemi, atbalstot mājražotāju, iesaku viņam turpināt attīstīties, noturēt kvalitāti. Vērtējot, analizējot rezultātus un paplašinot piedāvājuma klā-

tu, var secināt, ka mazie uzņēmēji var pastāvēt un būt konkurētspējīgi tirgū.

Tikmēr pats Māris Šaršūns ir aktīvs dārznieks, lauksaimnieks un mājražotājs, kurš nemītīgi mācās, pilnveidojas un iesaistās pasākumos. Apmeklē LLKC Daugavpils biroja rīkotos informatīvos un izglītojošos seminārus, piedalās mācību programmās, pieredzes apmaiņas braucienos, izmanto Eiropas Savienības apmaksātas individuālās konsultācijas augkopībā un ekonomikā, aicina jauno lauku uzņēmēju paaudzi mēģināt, eksperimentēt, meklēt savējo un nepadoties. **LL**



Elvira SOKOLOVA,
LLKC Daugavpils biroja
uzņēmējdarbības konsultante
e-pasts:
elvira.sokolova@llkc.lv
tālr. 65422332

Lauku Lapa

Izdots SIA “Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs” Apgāda
Adrese: Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pagasts, Ozolnieku novads, LV-3018
Tālrunis: 63050220
Apgāda vadītāja Iveta Tomsone
“Lauku Lapas” redaktore Dace Millere
Reģistrācijas Nr. 000740319
Iespēsts SIA “UnitedPress Tipogrāfija”
“Lauku Lapa” var abonēt Latvijas Pastā, abonēšanas indekss 1163
Citējot un/vai pārpublicējot izdevuma “Lauku Lapa” rakstus, atsauce obligāta. Pārpublicēšanai jāsaņem Apgāda rakstiska atļauja.



Makšķerēšanas, vēžošanas un zemūdens medību kartes var iegādāties internetā: makskeresanaskarte.lv.

Izplatītājs: Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs, tālr. 29460886.